

Meketrove barke

PRVA DVORANA SPOMINA: SPREVED SENC V ZRCALNEM ČASU

V eni izmed manjših egiptovskih dvoran v Metropolitan-skem muzeju je na ogled zbirka lesenih predmetov, modelov stavb in bark ter figuric ljudi, ki so jih arheologi našli leta 1920 pri izkopavanjih v Tebah, na zahodni strani Nila, v eni izmed skalnatih dolin znamenite kraljevske nekropole (Egipčani so Tebe imenovali Vaset, kar pomeni »mesto žezla«).¹ Leseni modeli so se ohranili v predsobi grobnice visokega faraonovega dostojanstvenika Meketre, ki je bila sicer že davno izropana. Blizu Meketrove grobnice pa je ostala nedotaknjena manjša grobnica njegovega prvega služabnika Vaha, v kateri se je ohranila Vahova mumija s portretno masko in nakitom, ležeča v poslikani cedrovi krsti z znamenitim motivom oči <utčat> – oko Sonca in oko Meseca sta umrlemu »okni« v onstranstvo.²

Iz ohranjenih napisov in podob je znano, da je Meketra – oziroma Meket-Ra (ali Meket-Re), kar pomeni »Sonce <Ra> je moja zaščita <meket>« – služil faraonom 11. dinastije, ki je obnovila moč, enotnost in sijaj egipčanske države in tako vzpostavila t.i. Srednje kraljestvo. Meketra je bil »nadzornik šestih visokih sodišč«, »čuvar pečata« in kraljevi zakladnik v času slavnega faraona Mentuhotepa II. Nebhepetre, ki je vladal več kot pol stoletja (2061–2101), ponovno združil Zgornji in Dolnji Egipt ter si zgradil mogočen posmrtni tempelj v

¹ Transkripcijo hieroglifov povzemamo po slovarju, ki ga je sestavil klasik moderne egiptologije Wallis Budge [gl. Budge (3)], le ponekod jo poslovenimo: *ch*→*č*, *j*→*dž*, *sh*→*š*, *w*→*v* (tj. npr. *Waset*→*Vaset*, *Wah*→*Vah*).

² Catharine H. Roehrig je v knjižici *Življenje ob Nilu. Trije Egipčani iz starih Teb* (*Life Along the Nile. Three Egyptians of Ancient Thebes*, The Metropolitan Museum of Art, New York, 2002) arheološko rekonstruirala način življenja treh Egipčanov (Meketra, Hatnefer, Khonsu) iz treh različnih obdobj. – V pričujoči knjigi, v treh sekvencah (od štirih) niza »Dvorane spomina«, literarno oživljamo prizore iz njihovega življenja in smrti.

široki skalnati dolini, kjer je približno pol tisočletja kasneje, že v Novem kraljestvu, kraljica Hačepsut postavila svoje svetišče, ki je bolj ohranjeno in tudi bolj znano od Mentuhotepovega (današnje arabsko ime tega kraja je Deir el-Bahri).

Meketra je svojega prvega in v njegovem času najpomembnejšega faraona preživel za več kot dvajset let. Zgodovinarji domnevajo, da je po Mentuhotepovi smrti služil še dvema faraonoma te dinastije in da je umrl star kakih šestdeset let v zgodnjem obdobju prvega faraona naslednje, 12. dinastije Amenemhata I. Sehetepibra (1991–1962). Amenemhat je že pred Meketrovo smrtjo ali kmalu po njej preselil prestolnico na sever, v Lišt blizu starega Het-ka-Ptaha (po grško Memfisa), čeprav so Tebe še naprej ostale glavno versko središče. Meketri pa je dovolil izklesati grobnico blizu kraja, ki ga je sprva namenil za svoje lastno večno domovanje. Faraon si je namreč po preselitvi prestolnice tam zgradil tudi piramido. Egipтологи sklepajo, da si je Meketra pridobil to posebno čast s svojo izredno predanostjo Amenemhatu, nekateri pa celo domnevajo, da je novemu faraonu pomagal pri zaroti proti zadnjemu vladarju prejšnje dinastije Mentuhotepu IV. [gl. Arnold, 32].

Meketra je umrl okrog leta 1985, njegov prvi služabnik, oskrbnik in pisar Vah pa »je umrl bodisi malo pred Meketro ali malo za njim« [ibid., 35], vendar precej mlajši, star komaj trideset let. V Vahovem grobu so našli približno trideset centimetrov visok lesen kipec mladega moža (zdaj ga hrani Met), Vahov portret, v katerem naj bi prebival njegov *ka*, »življenjska moč« in/ali posmrtni »dvojniki« po smrti zemeljskega telesa, pred »prebujenjem v svetlobo«.³ Po egipčanskem

³ »Prebujenje v svetlobo« (*Pert-em-hru*, dob. »Prihod v dan«) je po egipčanskem verovanju cilj posmrtnega potovanja duše. O tem beremo v več variantah »Egipčanske knjige mrtvih«, tudi v znamenitem *Anijevem papirusu*, skoraj 24 metrov dolgem zvitku, ki ga hrani Britanski muzej v Londonu in je eden od glavnih virov za poznavanje egipčanskih obredov in verovanj vse nazaj do »preddinastičnega časa«, čeprav je bil sam papirus zapisan šele v Novem kraljestvu, za časa 18. dinastije (15. stol.). – Slovenski prevod sledj redakciji Wallisa Budgea: *Egipčanska knjiga mrtvih, papirus Ani*, Stella, Šmarješke toplice, 2003. Ezoterično razlago tega in drugih papirusov najdemo tudi v knjigi: Vili Ravnjak, *Prebujanje v svetlobo. Egipčanska knjiga mrtvih*, Nova, Maribor, 2002.

verovanju je umrli postavljen pred sodnike v Dvorani Maat (Pravice, Resnice), kjer bog s šakaljo glavo Anpu (Anubis) položi na tehtnico njegovo srce, ki mora biti lažje od peresca na nasprotni skodeli, sicer požre grešnika pošast s krokodilnim gobcem Am-mit. Sodbo zapiše božanski pisar z ibisovo glavo Tehuti (Tot oz. Thoth), in če umrli vzdrži preizkus s tehtnico, mu je odprta pot v Amentet (kar pomeni »skrivni kraj«), v nebeško območje Tuata (ali Duata), onstranstva oz. »podzemlja«, ki je na *drugi* strani Zemlje. V Amentetu pravičnika sprejme bog Asar (Oziris), vladar dežele mrtvih, ki je sam umrl in vstal iz smrti: umoril in razkosal ga je zli brat Suti (Set), vendar je njuna sestra Ast (Izida) zbrala njegove ude in ga znova obudila v življenje ter z njim spočela zlatokrilega boga svetlobe Heruja (Horusa), ki so ga upodabljali kot sokola s sijočim očesom in sončnim diskom nad glavo [več o vsem tem gl. Budge (1) in (2)].

Egipčani so takšne kipce-dvojnike, kot je Vahov, polagali k mumijam tudi za primer, če se mumificirano telo (*khat*) ne bi ohranilo, kajti bili so prepričani, da mora *ba*, človekova »srčna duša«, tudi po smrti ohraniti neko telo. Na cilju svojega onstranskega potovanja se *ba*, združena s *ka*, poistoveti z bogom Asarjem in, »v svetlobo prebujena«, prevzame njegovo ime (Asar-Vah, Asar-Meketra, Asar-Mentuhotep itd.). V stanju med telesno smrtjo in prebujenjem v svetlobo se duša sicer lahko preseli tudi v kako drugo bitje, na primer v sokola ali lastovico, vendar so Egipčani verjeli, da mora *ba* ohraniti za večnost svoj *khat*, tj. zemeljsko telo s tega sveta (ali vsaj njegov *ka*), zato so mumificirali umrle. Toda Meketra ni imel sreče pri svoji telesni ohranitvi za večnost: roparji so oskrunili njegov grob – in tudi če bi ga bil stražil sam Hu (Sfinga), najbrž ne bi bilo dosti bolje – odnesli so vse zaklade, položene k njegovi mumiji, iztrgali so mu obesek z amuletom boga Khepera (Skarabeja), razdejali so poslikano krsto in tudi Meketrov kipec-dvojniki je izginil neznan kam. Le pokojnikovo ime, napisano seveda s hieroglifi (gr. s »svetimi vrezi«, egip. izraz *medu-netjer* pomeni »besede božje«), se je ohranilo na koščkih krste, ki so jih našli v izropani grobnici

[gl. Arnold, 39]. – A pri vsej Meketrovi posmrtni nesreči je premisleka vredno dejstvo, da sta v našem »zrcalnem času« njegova *ren* (ime) in *ka* (»dvojniki«) bolj znana od *renov* in *kajev* večine faraonov, namreč ravno zaradi lesenih modelov, najdenih v njegovi grobni predsobi; in namesto v izgubljenem kipcu-portretu ga prepoznamo v figurici, ki nastopa na štirih od Meketrovih sedmih bark, in ob njem je tudi mladi oskrbnik Vah.

Meketra je bil pozabljen skoraj štiri tisočletja, od zgodnjega 20. stoletja pr. Kr. do zgodnjega 20. stoletja po Kr., natančneje, od njegove smrti okrog leta 1985 vse do pomladi leta 1920, ko so arheologi na odpravi, ki jo je organiziral Metropolitanski muzej, odkrili v njegovi grobnici triindvajset pobarvanih lesenih modelov v velikosti otroških igračk, zbirko verističnih »replik«, pomanjšanih kopij Meketrovega imetja, njegove hiše in vrta, hlevov z živino in drobnico, delavnic (pekarnice, pivovarne, mesnice, usnjarne, tkalnice, papirnice, mizarnice idr.), množico figuric služinčadi, pisarjev in stražarjev, lovcev in pastirjev, ribičev in veslačev ... a med vsemi temi posmrtnimi »igračami« je najbolj presegljiva, najbolj presunljiva flotilja sedmih bark s celotnimi posadkami in opremo: sprevod pomanjšanih plovil, ki so za časa Meketrovega življenja prevažala njegovo bogastvo po veliki reki, zdaj pa, v medstanju, na prehodu iz življenja v smrt, je naloga teh bark, da ponesejo njegov *khat* z vsem razkošnim pratežem z minljivega na neminljivi Hapijev (Nilov) breg, iz mesta živih na vzhodu v deželo mrtvih na zahodu. Zato lahko rečemo, da se Meketrove barke, vsaka zase in vse skupaj, v tem ritualnem sprevodu mistično preobrazijo v *Sektet*, ladjo večernega Sonca, ki bo zjutraj, po nočnem potovanju skozi temno dolino Tuat, zaplula v prerajeno svetlobo dneva.⁴

⁴ In k temu lahko »pod črto« dodamo: v mitu o plovbi ladje Sonca skozi »oba svetova« se Ra (Sonce) in Asar (Oziris) zlijeta v enega boga »obeh resnic«, svetlobe in teme, življenja in smrti; potem pa tretji bog, krilati »duh« Heru (Horus) sklene to egipčansko »sveto trojico«, do katere ima Ast (Izida) v marsičem podoben odnos kot poznejše Marija do krščanske Svete Trojice ...

Lesene figurice Meketrovega sprevoda merijo v višino kakih petnajst centimetrov, nekatere nekaj več, druge nekaj manj, a med njimi sta dve izjemi, ki nista modela oziroma repliki, temveč samostojna kipa – to sta izjemno lepi »nosilki daritev«, visoki približno en meter (prva stoji v Metu, druga v muzeju v Kairu). Obe figuri nosita na glavi košaro, ki jo držita z levico: prva v košari prinaša pecivo in vrček s pivom, druga podolgovate hlebce kruha; v desnici, spuščeni ob telesu, prinašata Meketri živo raco, vsaka svojo. Po obleki, nakitu in pričeski sodeč sta prinašalki daritev boginji, čeprav opravljata delo služabnic. Najbolj presunljiva pa je lepota njenih velikih, široko odprtih oči, zazrtih v večnost. – Kdo sta pravzaprav ti ženski? Saj s svojo ponosno držo, v gosposki obleki in ovešeni z nakitom, pa s svojimi razprtimi očmi in skrivnostnim nasmeškom na čutnih ustnicah ne moreta biti le preprosti služabnici, skoraj gotovo sta kaki boginji! Morda pa sta to božanski sestri Ast in Nebthet (Izida in Neftida), ki ob Asarjevem prestolu pričakujeta Meketro v Amentetu? A tudi če bi bili prinašalki daritev res boginji, ki ga čakata onstran, mora Meketra pred vstopom v Amentet postaviti svoje srce na tehtnico v Dvorani Maat, kajti le pravičniku se odpre pot v svetlobo večnega življenja.

* * *

Konice sončnih žarkov, Rajevih vêsél, se lesketajo na gladini vélike reke. Rdeče žareči disk se spušča k temni gori na drugem bregu. Samotni kriki ptic parajo meglice nad zrcalno gladino. V pristanu se zbira in prepleta množica senc, saj je *khat* častitega Meketre po sedemdesetih dneh pripravljen za odhod v Tuat. Na njegove barke, zdaj še privezane ob kamnitem nabrežju, svojci in spremljevalci prinašajo daritve za pokojnikovo življenje tam onstran. In tudi sam presvetli faraon Amenemhat – »naj bo živ, zdrav, močan« – ki se mudi z vojsko daleč na severu, je poslal v Vaset svojega prvega služabnika, da bi namesto njega pospremil častitega Meketro k večnemu domovanju.

Meketra sedi na svoji najljubši barki pred kajuto, pokrito z dragocenim, zlato izvezenim pregrinjalom. Dvanajst močnih veslačev, na vsaki strani po šest, čaka s koničastimi vesli, zdaj še dvignjenimi nad vodo, na ukaz za izplutje. Tudi brodar na premcu in krmar na krmi sta že pripravljena. A čas odhoda ne more naznaniti nihče drug kot sam Ra: flotilja bo izplula takrat, ko bo njegova nebesna ladja zaplula za temno goro. Dotlej pa mora Meketrov prvi služabnik Vah še marsikaj postoriti za svojega gospoda – in zdaj stoji tik pred njim na barki, pozorno ga posluša in odgovarja na vprašanja.

Mk. Si poskrbel, da je kruh spečen iz najboljše moke, pivo zvarjeno iz najboljšega ječmena, olje stisnjeno iz najboljših oliv?
Vh. Sem, gospod.

Mk. Kaj pa méd in mleko? Si poiskal najslajši panj in najlepšo kravo? *Tam* mora biti vse najboljše.

Vh. Poiskal sem najslajši panj in najlepšo kravo, gospod.

Mk. Potreboval bom tudi nekaj svežih rib in rac.

Vh. Ribiči so že vrgli mrežo in tudi race ti bodo prinesene, gospod, brez skrbi.

Mk. Odlično ... a ne pozabi na dišave!

Vh. Katere pa želiš, gospod?

Mk. No, gotovo moram vzeti s seboj hekem, kesaj, ibi ...

Vh. Te dišave so že natovorjene, gospod.

Mk. Pa še kakšne druge ... morda tišep ali šasek?

Vh. Poiskal ti jih bom, gospod.

Mk. Saj razumeš, Vah: tudi *tam* bi želel, vsaj ob praznikih, obiskati našega presvetlega faraona Amenemhata – naj bo živ, zdrav, močan! – in upam tudi, da se bom lahko spet vrgel na tla pred našim starim faraonom Asarjem-Mentuhotepom – blag bodi spomin nanj! – k bogovom pa ne morem priti praznih rok.

Vh. Naročil bom, naj natočijo tišep in šasek v najlepše amfore, gospod. Kaj pa jekenu?

Mk. Sam presodi. Natovori na barke čim več vrčev in amfor, vendar pazi, da tovor ne bodo pretežak.

Vh. Pazil bom, gospod.

Mk. tuhta. Morda pa bi bili dragulji lepše darilo? Sijajni biseri iz vzhodnega morja? Ali rajši bleščéči ametisti, safirji in opali, ki se lesketajo v mavričnih barvah? Še najlepše pa bi bilo darovati Khepero iz temno zelenega serpentina v zlatem obesku ...

Vh., spoštljivo. Gospod, ne zameri, da te spomnim: vsak svetli *khat*, sploh pa božanski faraon, že ima svojega Khepero, na prsih ga nosi s seboj, ko potuje v Tuat ... in tudi ti, gospod, ga že imaš.

Mk. seže z roko k prsim. Ah, seveda! Le kako sem to pozabil?

Vh. se prikloni. Katere dragulje naj torej naročim?

Mk., odsotno. Kar sam jih izberi, saj znaš bolje od mene.

Vh. prikima. Prav, gospod.

Mk., tiše. Vah, nekaj mi ne gre iz glave: kdo mi bo *tam* čuval skrinjico z dragulji? ... Saj ti ostanesh z mano, ne?

Vh. se pokloni. Seveda, jaz *sem* s teboj, gospod, vselej sem s teboj, tu in *tam*.

Mk. se nasmehne. To me pomirja. Zdaj pa mi povej, kaj je že vkrcano na barke in kaj je treba še naložiti?

Vh. Na barkah so že lanene tkanine, oblačila, pregrinjala in posodje: krožniki, skodelice, sklede, jušniki, vrči, banje, školjke, in seveda pohištvo, dovolj miz in stolov boš imel vsaj za ducat gostov, gospod, in tudi glasbila so že pripravljena, da boste lahko kaj zaigrali in zapeli.

Mk. Kaj pa ogledalo, Vah, si vzel ogledalo?⁵

Vh. Vzel sem ga, gospod, nisem pozabil.

Mk. Pa je dobro zglajeno, da se bom prepoznal v njem?

Vh. Zgladil sem ga na novo, prav lepo se sveti.

Mk. Kaj pa sandale, si vzel sandale?

Vh. Vzel, še nikoli obute, zlate, kot si želel, gospod.

Mk. Kaj pa *ankh*, moj amulet? Imel bi ga v rokah ...

Vh. Da, gospod, imel ga boš, prav tistega, ki ti ga je dal oče.

Mk. Kaj pa skrinja s papirusi – je že na barki?

⁵ V krsto so mumiji pred obraz položili ogledalo iz bakra [gl. Roehrig, 30].

Vh. Na papiruse še posebej pazim, gospod, da se ne bi izgubili, Tehuti jih obvarji! Skrinjo bom sam prinesel na barko, tik pred odhodom, nekaj zvitkov moram še spraviti vanjo.

Mk. Dobro, moj zvesti Vah, saj vem, da skrbiš za vse.

Vh. se prikloni. Zate zmeraj, gospod! Ali smem zdaj oditi? Plačati moram kamnoseke, tesarje, slikarje, godce, svečenike ...

Mk. Bo zadosti denarja?

Vh. Dovolj, gospod, nekaj ga bo ostalo še za pot.

Mk. Prav, pojdi zdaj, a vrni se kmalu, da ne zamudimo.

Vh. Brez skrbi, kmalu se vrnem, gospod.

Mk., zase, potem ko se Vah oddalji. Ali res moram vzeti vse to s seboj? Mar ne bi bilo bolje, da vzamem *tja* le svoje spomine, misli, sanje? In morda bi bila za mojo zadnjo pot dovolj ena sama barka?

* * *

Na drugi, nekoliko manjši barki, na jadrnici brez kajute, Meketra sedi pod baldahinom, ki ga podpirajo štirje stebriči, zebrasto poslikani s turkizno zelenimi in cinobrasto rdečimi progami; enako je poslikan tudi precej višji jambor, ob vznožju katerega četverica mornarjev razpleta vozle, da bi bilo jadro pripravljeno, ko bo Ra naznanil izplutje flotilje. S premca, ki je zakrivljen kot troblja v nebo, gleda brodar čez vse bolj temno, a še vedno lesketavo gladino; za njegovim hrbtom stoji skupinica stražarjev in še en mornar, ki se opira na dolgo palico, s katero bo potisnil jadrnico od brega (vse figurice na tej barki so moški, goli do pasu in zagoreli od sonca). Služabnik ponuja Meketri skodelico z ječmenovo kašo. Na krmi pa – tudi trobljasto zakrivljeni, vendar drugače kot na premcu, saj je krmina troblja ukrivljena nazaj v ostrem kotu, da se vrvi na privezu ne bi snele – sta figurici, ki bi bili lahko glasbenika, harfist in pevec. Vah sedi na palubi ob gospodarjevih nogah in zapisuje njegove besede, a zdaj je dvignil pogled s papirusa, kajti Meketra že nekaj drobcev večnosti molči, zazrl se je v svojega nebesnega zaščitnika, ki vse bolj rdeče žari nad temno goro onstran vélike reke.

Vh., *obotavljaje*. Naj pospravim pisalni pribor, gospod?

Mk., *odsotno*. Mar je že čas?

Vh. Kmalu bo, gospod.

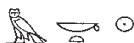
Mk. Vem, pohiteti morava, a zapiši še nekaj spominov, ki jih ne smem pozabiti. Morda so pomembnejši od vsega, kar si že zapisal.

Vh. Na voljo sem ti, gospod.

Mk. *narekuje*. Iz svojega otroštva se dobro spominjam tistega dne, ko me je oče naučil zapisati moj *ren*. Sedel sem mu na kolenih, na mizo pred naju je položil leseno tablico, še čisto belo, prebarvano z apnom, pripravljeno za pisanje. Ob tablici je ležala puščica, podolgovata lesena skrinjica s podobo nebeškega pisarja na pokrovu, in takrat sem pomislil, da bi Tehuti lahko namesto z rokami pisal tudi s svojim dolgim, zakrivljenim ibisovim kljunom.

Vh. *začudeno dvigne pogled s papirusa*. S kljunom?

Mk. Ja, s kljunom, kar zapiši tako, naj mi presvetli Tehuti oprostí! V tisti puščici je bilo spravljениh kak ducat trsov, tanjših in debelejših ter steklenički s tinto. »Za začetek je bolje, da vzameva debelejši trs,« je rekel oče, potegnil pravega iz puščice in me pobaral: »Ti pa povej, katero tinto želiš, črno ali rdečo?« Odvrnil sem, da mi je rdeča lepša, da pa se črna razločneje vidi. »Prav imaš,« je prikimal, »torej začniva rajši s črno.« In potem je objel s svojo veliko roko mojo deško ročico in mi jo vodil: »Najprej primi trs, dobro ga drži in pomóci v črnilo ...« Bal sem se, da bom popackal belo površino tablice, pa je nisem, saj je očetova roka varno vodila mojo. In tako sva počasi in zanesljivo – čeprav seveda ne tako lepo, kot znajo izučeni pisarji – napisala na tablico štiri sličice mojega imena:

»Če boš pridno vadal, Meketra, se boš znal kmalu podpisati sam,« je zadovoljno rekel oče, »in zdaj ti še pokažem, kako pripraviš apno, da z njim prekriješ popisano tablico in

jo uporabiš znova.« A pri tem se je moja ročica uprla očevu: »Ne zbriši me še,« sem ga prosil. Gledal sem te 'moje sličice', lepe so se mi zdele, zlasti sovica, in se spraševal, v kakšni zvezi so pravzaprav z mojim imenom in z menoj samim. »Tem podobam pravimo *medu-netjer* ali božji znaki, pišemo jih namesto glasov, ki jih izgovarjamo, saj glasov ne moremo ohraniti dlje časa, kot zvenijo,« me je oče prehitel z razlago in nadaljeval: »Res pa je, da so nekateri znaki, predvsem tisti najpomembnejši in verjetno tudi najstarejši, takšne podobe, ki nam že same kažejo tisto, kar pomenijo. No, kaj misliš, kateri znak v tvojem imenu lahko prebereš kot pravo sličico?« Brez oklevanja sem s prstom pokazal na sovico, oče pa se je zasmejal in me poučil, da je sovica v mojem imenu samo znak za glas *m*, da pa je pomembno, v katero smer gleda, kajti tam je začetek besede ali stavka. »Še malo poglej,« je vztrajal oče, »in povej, kateri od tvojih znakov sam kaže tisto, kar pomeni?« Buljil sem v svoje znake, ampak to vprašanje je bilo zame, sedemletnega dečka, kar malce pretežko. »Pomagal ti bom, Meketra – saj veš, kaj pomeni tvoje ime?« se je smehljajal oče. *Sonca je moja zaščita*, sem ustrelil kot puščico. »Ja ... torej?« In tedaj sem se domislil in pokazal na krogec s piko. »Tako je!« me je oče potrepel po rami: »Krogec s piko je sličica Sonca, najvišjega boga Raja, obenem pa je znak za glas *ra*, ki je del tvojega imena.« Vse to se mi je zdelo zelo zanimivo in imenitno, a še vedno me je mučilo vprašanje, kaj imava skupnega *jaz* sam in moje *ime* na tablici. Tistega dne sem prvič pomislil na to uganko, najbrž zato, ker sem videl svoje ime napisano pred seboj, črno na belem; sicer sem bil seveda navajen na trizložni niz glasov 'Me-ket-ra', s katerim so me klicali. Vprašal sem očeta: »Oče, ali je tudi moje ime *slika*?« Oče se je začudil: »Kako to misliš?« Rekel sem: »Rad bi vedel, ali je morda moje *ime v celoti* slika mene samega?« A to vprašanje je bilo pretežko celo za očeta, skomignil je z rameni in rekel, da bom moral to vprašati kakega učenega pisarja, če ga bom kdaj srečal, dotlej pa naj se rajši pridno učim pisati.

Meketra obmolkne, zasanjan v spomine, Vah pa odloži pisalni trs, da bi za hip spočil roko, čakajoč na nadaljnje gospodove besede. Pevec na krmi tiho pôle neko pravadno melodijo, ki je privéla navzgor po reki že takrat, ko so stari faraoni gradili velike piramide, harfist pa ga spremlja z ritmom zvenečih strun.

Mk. nadaljuje z narekom. Drugi spomin, ki ga želim vzeti s seboj, je iz let, ko sem zrastel v mladeniča: v Vasetu smo praznovali Astino oživitev Asarja in tistega večera smo se trije fantje sprehajali po Niutu, središču našega mesta, ki še posebno ob praznovanjih vre od življenja in bogastva. Po tem širokem bulvarju, tedaj šele nekaj let tlakovanem z rdečkastimi kamnitimi ploščami, so se valile množice veselih praznovalcev, nosili so prapore in kipe bogov, med njimi pa so se na ramenih sužnjev zibale bogato okrašene nosilnice velikašev – tako kot še dandanes, čeprav se zdaj tam zbirajo drugi praznovalci, po kamnitem tlaku drsijo druge sence ... Takrat so bila nova tudi tista dolga stebrišča na obeh straneh promenade, stebrov še niso krasile vse današnje podobe, niti še niso bili vanje vrezani vsi napisi, ki jih lahko preberemo danes. In mi trije smo ponosno ugotavljali, da Vaset postaja, seveda po milosti našega presvetlega faraona Mentuhotepe Nebhepetre – blag bodi spomin nanj! – največje in najbogatejše mesto na svetu. »Gotovo ni nikjer tako sijajnih palač, tako dolgih stebrišč in tako visokih obeliskov kot v naši prestolnici!« je pribil Amenu. »Kaj pa velike piramide na severu?« ga je opomnil Behes. Sam pa sem pripomnil, da bo naš presvetli faraon baje kmalu začel graditi največje svetišče boga Amon-Raja, ki bo morda še večje od piramid. Moja vrstnika sta prikimala in se pohvalila, da sta zadnjč videla faraona čisto od blizu, takrat ko se je ves posreben v Khensujevi svetlobi vkrcal na velikansko ladjo in odplul proti jugu, najbrž vse tja do velike votline, zato da bi Hapiju izkazal čast in ga poprosil, naj nam še naprej daje tako obilne vode življenja. Jaz pa žal nisem imel takšne sreče kot Amenu in Behes, saj še nikoli nisem videl od blizu našega presvet-

lega faraona, in zato sem rajši spremenil temo pogovora ter ju vprašal: »Kaj menita, ali bodo nekoč v prihodnosti, recimo čez štiri tisoč let, ljudje še vedeli za veličino in lepoto našega mesta?« Amenu je vneto zatrdil, da bo Vaset večer – ne sicer tako kot Tuat, ki je že od zmeraj – gotovo pa bo slava našega mesta trajala tisoče in tisoče let; toda Behes je izrazil pomislek, češ da je bil včasih tudi Het-ka-Ptah veličastno mesto, vendar je njegova slava zatonila in najbrž so tudi mnoge marmorne bloke, iz katerih so bile tam zgrajene stavbe, že prenesli drugam. Jaz pa sem hotel biti še pametnejši: »Veličina mesta gotovo ni samo v velikosti stavb, saj si lahko predstavljamo, da bodo čez štiri tisoč let znali postaviti višje obeliske in zgraditi večje templje od današnjih, kar pa ne pomeni, da bodo tudi lepši ...«

Harfist je medtem ubral neko drugo melodijo, tako žalostno in nebeško lepo, da bi nad njo zakrožil sam krilati Heru, ko bi jo slišal. In v minevanju časa, ko izzvenevajo tako zvoki harfe kot človeški spomini, se Rajeva ladja počasi, a nezadržno spušča k obzorju.

Tedaj pa, *nadaljuje duša v medstanju*, sem zagledal tam med stebri, sredi največjega vrveža, neke oči: tako žive, tako lepe, tako goreče oči, da jih ne bom nikoli pozabil! (O, da bi te oči lahko znova uzrl v Amentetu!) »So to oči kake boginje?« sem pomislil. Gledala me je izza stebra in zazdelo se mi je – a bilo je *resnično*, četudi se mi je morda res samo zazdelo – da so na tistem stebri zapisane *njene* besede: »Ljubim te, dragi moj, ujemi me!« Ves prevzet od tega vabečega klika, od njenih gorečih oči, sem hitro pomahal prijateljema in stekel proti njej, ki sem jo vzljubil na prvi pogled! A ona me ni čakala za tistim stebrom, stekla je tudi sama, kot gazela je švi-gnila vzdolž dolgega stebrišča, skrivala se je za stebri in se mi znova prikazovala, preskakovala je stopnice, z lahkimi skoki je preletela teraso nad palmovimi vrtovi in – prav tedaj, ko sem ji hotel zaklicati, naj se ustavi, naj me počaka – izginila v gosti senčavi rastlinja v parku. Ko sem spet planil v lov za

njo in me je zaobjel vonj tisočerih cvetov, sem v daljavi, na koncu dolgega palmovega stebrišča, na enem izmed oltarjev tega živega svetišča, za hip uzrl zlati *ka* boginje Mut, velike Matere Narave, sijoče v nebeškem žarku, ki ji je skozi listnate oboke padal naravnost v naročje. Med drevesnimi stebri so valovile v vetriču tisočere sence, in ko sem se približal kateri od njih – išoč njo, *mojo* boginjo – sem v vsaki *khaibit* [senci] prepoznal živo dušo, srčno *ba* nekega bitja, prebujenega v svetlobo. – »A kje je zdaj ona, *moja* duša?« mi je utripalo srce. In ko sem že mislil, da je v tej neskončni igri senc nikoli več ne najdem in da mi bo razneslo srce od vse te lepote in strasti, se je zlatokrili Heru spustil k meni iz višav in me ponesel skozi prostrano svetišče narave naravnost k njej, ki me je čakala pod biserno mavrico pršečih vodnih kapljic: v pomladni svetlobi so se smehljale njene oči, vse močnejše so me pritegovale k sebi, bliže, bliže, in ko sem bil že čisto blizu nje, ko je postala za moje oči ves svet, ko sem se izgubil v njenih temnih, sijočih zenicah, tisti hip sem začutil njene ustnice – to je bil moj prvi poljub, najin prvi poljub ... O, Merut, le zakaj si morala tako kmalu umreti! In zdaj, po tolikem času, po tolikih prehojenih poteh se vračam k tebi, duša moja – toda, ali je mogoče, da me boš znova prvič poljubila v pomladnem vrtu? Ali je mogoče, da se je vse ohranilo, da se bo vse ponovilo?

Meketra se prebuja iz globljšega v plitvejši sen. Ob njem, na palubi jadrnice, ki ji mornarji razvijajo jadro, sedi Vah s popisanim zvitkom v rokah in čaka na nadaljevanje.

Mk. ga presenečeno pogleda. Kdaj pa si se usedel, Vah? Še maloprej si stal pred menoj in sprejemal moja naročila.

Vh. Res je, a tisto je bilo prej. Zdaj pa sedim in zapisujem tvoje besede, gospod, tvoje spomine, kot si mi naročil.

Mk. Prav ... samo to mi povej: sva zdaj na drugi barki?

Vh. Seveda, ta je jadrnica, tista prej pa je bila veslača.

Mk. Ampak kdaj sva prestopila z one na to?

Vh., zbegano. Kako naj bi vedel jaz, če ne veš ti, gospod?

Mk. zamahne z roko. Ah, saj je vseeno, na kateri barki sediva, vseh sedem je mojih. Pomembno je, da mi zapišeš še nekaj spominov, če je še čas, da ti jih narekujem ...

Vh. Na voljo sem ti, gospod, le pohitiva!

Mk. nadaljuje s spomini, zdaj zadnjič. S presvetlim Mentuhotepom Nebhepetro – blag bodi spomin nanj! – sem govoril nazadnje, se pravi nazadnje v minulem življenju, takrat ko me je vzel s seboj na ogled svojega novozgrajenega templja v skalnati dolini pod zahodno goro. Sprehajala sva se po visoki terasi, med tistimi dolgimi vrstami stebrov iz zglajenega, v bleščeči svetlobi skoraj belega kamna, spremstvo in stražarji so naju z diskretne razdalje spremljali z očmi. Pomislil sem (naj mi Anpu oprostí!), kako živo rdeča bi bila razlita kri na tem belem kamnu, ostro izklesanem in gladko obrušenem pod rdečkasto rjavimi gorskimi stenami, ki se dvigajo vse tja do sinjega, globokega neba ... in koliko senc je tu, koliko ostrih senc, ki režejo svet na dvoje, na svetlobo in temo! A tiste sence na gori, zveržene sence nepravilnih, fantastičnih oblik – kot da bi bile podobe demonov, ki se med plovbo Rajeve ladje selijo iz enega gorskega balvana v drugega – so vendarle še žive, medtem ko so sence teh belih, sijočih stebrov v svetišču s svojo popolno geometrijo nepreklicno mrtve!

Vah za hip dvigne trs s papirusa in pogleda gor k Meketri.

Mk. Da, le zapiši tako ... in ko sem premišljeval, da je to novo svetišče, v katerega bo presvetli Asar-Mentuhotep, blag bodi spomin nanj, morda stopil že kmalu – saj je sivolasi faraon že glasno hropel zaradi naduhe in se pri hoji opiral na ebenovinasto palico [takrat se je v zrcalnem času pisalo leto 2012], – ko sem premišljeval, da je to novo svetišče *prelepo*, da bi bilo živo, čeprav seveda drugače živo, namreč *tam*, onstran, v večnosti, tedaj se je véliki starec ustavil, me pogledal naravnost v oči in rekel: »Meketra, saj vem, da ne maraš biti *tu*, premlad si še!« In ko sem hotel ugovarjati, zato da se mu ne bi zameril, me je blago udaril po prstih z ročajem svoje palice, oblikovanim v Herujevo glavo, in dodal: »Jaz pa si želim prav to, da bi bilo *tam* onstran vse belo, čisto brez barv, povsem brez senc!« In ko je opazil začudenje v mojih

očeh, je pojasnil: »Ne želim več nobene krvi, nobenega boja, nobenih vojn, nobenih temnih strasti! Dovolj hudega sem videl v svojem dolgem življenju, preveč mladih vojščakov je umrlo, nekaj najboljših tudi na mojih rokah ...« Nisem vedel, kaj naj rečem k tej nepričakovani izpovedi, in izdaval sem le obrabljeno hvalo: »Ampak ti, presvetli faraon, si bil v vojnah vedno zmagovalec! Združil si Zgornji in Dolnji Egipt, obnovil si slavo in moč tvojih božanskih prednikov, izpolnil si obljubo bogovom, zapisano v tvojem imenu«. ⁶ A modri starec se je ob mojih častilnih, vendar v tistem trenutku neprimernih besedah le prizanesljivo, malce grenko nasmehnil, in potem ko je stopil nekaj korakov naprej po galeriji, do svojega naslednjega vladarskega kipa – saj je, kot sam veš, Vah, v svetišču starega faraona cela vrsta njegovih marmornih *kajev*, sedečih na prestolu z žezlom v roki in dvojno krono na glavi – potem je tiho, kot da bi govoril sebi, dejal: »Želim si praznino, brezmejno praznino, belo svetlobo Amon-Raja, v kateri ni ne zmagovalcev ne poražencev, ne ljudi ne živali ne bogov, samo svetloba, večna svetloba!« – Jaz pa, ki sem bil takrat že prvi faraonov služabnik, čeprav sem dopolnil šele 33 let, sem ob njegovih vzvišenih besedah rajši molčal in se do tal priklonil svojemu vladarju, ki je, kot razumem šele zdaj, ko sam odhajam za njim, povedal s tistimi slovesnimi besedami *vse*, kar je hotel povedati neki živi duši in ta duša sem bil po spletu naključij prav jaz. In zdaj bolj kot takrat vem tudi to, da nisem vreden, da bi se vrgel na tla pred njim in mu poljubil nogo. Sicer pa ga niso bili vredni niti tisti, ki so po njem prevzeli kraljevsko ime in mu sledili na prestolu. A k sreči je zdaj, odkar je zavladal presvetli Amenemhat – naj bo živ, zdrav, močan! – spet drugače, z njim se je v deželo znova vrnila pravična Maat ...

Vah rahlo dregne zasanjanega Meketro. Gospod, ampak tega ne smem zapisati, kajti če bi pristaši stare dinastije kdaj to brali, bi razdejali tvoje večno domovanje ... in moje tudi, saj sem tvoj pisar, tvoj služabnik.

⁶ Mentuhotep (ali Mentu-hetep) pomeni: 'Mentu je zadovoljen'. Ment(h)u-Ra je stari sončni bog mesta, »gospodar Teb« (oz. Vaseta), »silni bik«, zmagovalni vojskovodja, bog vojne [gl. Budge (2), I, 23–27].

Mk. Prav imaš, Vah, vsega res ne smeva zapisati. Torej boš zbrisal tisti stavek?

Vh. Priznati moram, da ga še nisem zapisal.

Mk. Kje pa se zapis konča?

Vh. Z besedo vse.

Mk. Prav, naj kar ostane tako!

Vh. Prosim, gospod, še nekaj mi povej ...

Mk. Da?

Vh. Ali naj spravim te papiruse v skrinjo k ostalim ali naj jih rajši priložim h *khatu*?

Mk., *po premisleku.* Daj jih tja, kamor boš spravil hvalnice bogovom, saj sodijo mednje.

Vah prikima, zviije zapiske v tulec, pospravi pisalni pribor in skoči z barke na breg. In medtem ko mornarji preverjajo vozle, s katerimi so privezali jadro na prečko, se ob komaj slišnem zvenu harfe v Meketrovi duši utrne naslednja hvalnica, njegova molitev:

»Hvaljen bodi Asar, gospodar Večnosti, kralj bogov,
 bog z mnogimi imeni, bog v tisočernih podobah,
 hvaljen bodi Un-Nefer, vladar zvezd v Amentetu!
 Naj se moje ime zapiše na véliko ploščo,
 na kateri so zapisani tisti, ki bodo obdarovani!
 Naj me pri Asarjevem prestolu sprejmejo bogovi,
 ko pridem kot Asar-Meketra v Deželo Resnice!«⁷

* * *

Na tretji barki, ki jo bodo veslači ob sončnem zahodu pognali prek rečne gladine s koničastimi vesli, Meketra spet sedi pod baldahinom, Vah pa mu stoji nasproti, zreta si iz oči v oči kot popotnika, ki se srečata v samotni, neznani deželi, v medstanju.

⁷ Ta Meketrova hvalnica/molitev Asarju (Ozirisu) je parafraza hvalnice iz *Anijevega papirusa* [gl. Budge (1), 18–19 in 66–67]. Un-Nefer je drugo ime za Asarja, ki je imel glavno svetišče v mestu Abtu (Abidos).

Mk. Kaj vidiš pred seboj in kdo sem jaz?

Vh. Vidim sokola z zlatimi krili, in ti si ta sokol.

Mk. O, svetleči Heru, saj to si ti, saj to sem jaz! Moje srce ni strohnelo v pepelu, moja duša ni ugasnila v temí. Premagal sem sedem aritov, za menoj je trikrat sedem pilonov.⁸ Zdaj sem Heru: po jutranjih žarkih se vzpenjam k soncu ...

A sokol je sen, že ni več sokol.

Mk. Kaj vidiš pred seboj in kdo sem jaz?

Vh. Vidim kačo z plamtečimi krili, in ti si ta kača.

Mk. O, strašni Suti, saj to si ti, saj to sem jaz! Moje srce rdeče žari, moja duša tóne v črni tolmun. Sledi mi sedem lačnih krokarjev, čaka me sedem gnusnih črvov. Zdaj sem Suti: z razpetimi perutmi se spuščam v ognjeno jezero ...

A kača je sen, že ni več kača.

Mk. Kaj vidiš pred seboj in kdo sem jaz?

Vh. Vidim šakala, varuha mrtvih, in ti si ta šakal.

Mk. O, skrivnostni Anpu, saj to si ti, saj to sem jaz! Moje srce je v krsti, moja duša beži čez puščavo. Za menoj je sedem nubijskih duhov, pred menoj je sedem libijskih demonov. Zdaj sem Anpu: s kosmatimi šapami čuvam svoj *khat* ...

A šakal je sen, že ni več šakal.

Mk. Kaj vidiš pred seboj in kdo sem jaz?

Vh. Vidim risa z zelenimi očmi, in ti si ta ris.

Mk. O, krasni Maftet, saj to si ti, saj to sem jaz! Moje srce hrepeni po divjini, moja duša se leskeče v temini. V sedmerih kamrah sem doma, sedmero princes me pozna. Zdaj sem Maftet: vidim vse šume dni, slišim vse sence noči ...

A ris je sen, že ni več ris.

Mk. Kaj vidiš pred seboj in kdo sem jaz?

Vh. Vidim leva s človeško glavo, in ti si ta lev.

Mk. O, hrabri Hu, saj to si ti, saj to sem jaz! Moje srce hrepeni po vzhodu, moja duša spi na zahodu. Sedem vekov zrem v daljavo, sedem zvezd plove nad puščavo. Zdaj sem Hu: stražar ostrih piramid, pastir usnulih faraonov ...

⁸ V egipčanskih knjigah mrtvih so *ariti* vrata ali vratarji, *piloni* pa vhodi v dvorane ali območja Tuata, temne doline, skozi katero pluje duša na Rajevi ladji k »prebujenju v svetlobi« [gl. Budge (1) in (1a)].

A lev je sen, že ni več lev.

Mk. Kaj vidiš pred seboj in kdo sem jaz?

Vh. Vidim ibisa s papirusnim zvitkom, in ti si ta ibis.

Mk. O, modri Tehuti, saj to si ti, saj to sem jaz! Moje srce je na tehtnici, moja duša trepetava pod peresom. Skriva jo sedem znakov, kliče jo sedem glasov. Zdaj sem Tehuti: pisar nesmrtnih bogov, vodnik smrtnih senc ...

A ibis je sen, že ni več ibis.

Mk. Kaj vidiš pred seboj in kdo sem jaz?

Vh. Vidim skarabeja v tvojem srcu, in ti si ta skarabej.

Mk. O, mogočni Khepera, saj to si ti, saj to sem jaz! Moje srce bo živelo, moja duša bo prerrojena. Zemljo valim čez sedem dolin, v njej živi sedem nesmrtnih kalí. Zdaj sem Khepera: gnijoče truplo spreminjam v sijoč biser ...

A skarabej je sen, že ni več skarabej.

Vh. Kaj vidiš pred seboj in kdo sem jaz?

Mk. Vidim sokola z zlatimi krili, in ti si ta sokol ... itd.⁹

* * *

Četrta Meketrova barka se imenuje Sektet, ladja večernega Raja, ki tóne v zahodno goro. Veslači, pripravljene na odhod, so pravkar spustili koničasta vesla v vodo. Biserni lesket na gladini je ugasnil, sence so se razbežale po veliki reki. Na nebu se prižigajo prve zvezde, Khensu bo vžšel pozneje, takrat ko bo flotilja že na drugem bregu. Meketra ždi pred kajuto, prekrito z lanenim prtom, izvezenim z mrežo neberljivih figur. Vah zdaj spet sedi ob njem na palubi, v naročju drži skrinjo z rokopisi. In tedaj stopi pred njiju prinašalka daritev.

Mk. Znana si mi, videl sem že tvoje temne oči. Kako ti je ime?
Služabnica molči in se rahlo prikloni.

Mk. Zakaj nič ne reče, Vah?

Vh. Ne vem, morda je tujka.

⁹ Niz Meketrovih preobrazb bi lahko uvrstili, seveda s poetično licenco, v obred »odpiranja ust in oči«. Z Meketro pa je v medstanju tudi Vah, zato se njuna sedmerka lahko nadaljuje v zrcalnem dialogu ...

Mk. Po njeni gosposki obleki sodeč je visokega rodu, morda je celo princesa ... imamo med služinčadjo kako princeso?

Vh. Ne da bi vedel, gospod.

Tedaj se tujka nasmehne in spregovori. Prinesla sem ti raco, Meketra ... glej, tja jo položim, v kajuto.

Meketra bi se gotovo razjezil na služabnico, da si drzne tako nespoštljivo govoriti z njim, visokim gospodom, upokojenim čuvarjem pečata in faraonovim zakladnikom, ko mu ne bi pozornosti pritegnilo slovesno dogajanje na bregu: iz »hiše očiščenja« vlečejo na velikih, razkošno okrašenih saneh v zlatu svetlečo in s škrlatom poslikano krsto, svečeniki mrmrajo molitve in prižigajo kadilo ob mumiji, ki je zapredena v belo tkanino, in ko se sprevod približa bregu reke, štiri sence stopijo iz množice in vzdignejo krsto, da naložijo najbolj dragoceni tovor na barko ...

Mk. Čigav khat je v tej krsti, Vah?

Toda Vah molče zre predse, kot da bi zatopil v globok sen.

Mk. vpraša služabnico. Kdo je to?

In njene temne oči odvrnejo: Ti si to!

Mk. vzkligne. Jaz? Kdo pa sem potemtakem ta jaz, ki sem tu, na barki, jaz, ki govorim s teboj?

Še ne veš, Meketra?

Ne vem – povej mi, lepa darovalka, kje sem jaz?

Ti si svoj ka: ves siješ v zlatu, dragulja sta v tvojih očeh!

A tedaj, ko Meketra hoče videti sebe, ko hoče z roko seči k svojemu srcu, se ves prostor silno poveča, razširi se v brezmejnost. Skrivnostna tujka stoji pred njim, visoka kot drevo, ki ga obletava njegov lasten ba, čakajoč na odhod.

Si boginja? jo vpraša s strahom in pogumom.

Nisem boginja, odvrne darovalka, sem le služabnica bogov, ki so mi naročili, naj te privedem k njim.

In sredi sijoče globine se odpre visok pilon v dvorano, kjer čakajo na umrlega bogovi s Tehtnico.

Pred teboj je Dvorana Maat. Vstopi, Meketra, prinesi na Tehtnico svoje srce! Ne boj se, bogovi so pravični.

In umrli ob njenih besedah spozna, da mu govori duša, ki mu pomaga, ki ga vodi – in z zaupanjem stopi v večnost.